

دیسپاسی علمی جمهوری اسلامی ایران

در جمهوری های قفقاز جنوبی

جمهوری آذربایجان - ارمنستان - گرجستان

الهه کولایی

استاد مطالعات منطقه‌ای دانشگاه تهران

و همکاران

مرکز مطالعات اوراسیای مرکزی دانشگاه تهران

سرشناسه : کولائی، الهه (طبرستانی)، ۱۳۳۵ - Koolaee, Elahe (Tabarestani)
عنوان و نام پدیدآور : دیپلماسی علمی ایران در جمهوری‌های قفقاز جنوبی (جمهوری آذربایجان - ارمنستان - گرجستان) / الهه کولایی؛ همکاران مرکز مطالعات اوراسیای مرکزی دانشگاه تهران.

مشخصات نشر : تهران: خرسندی، ۱۳۹۷-

مشخصات ظاهری : ۱۹۲ ص.

شابک : 978-600-114-980-1

وضعیت فهرست‌نویسی: فیفا

یادداشت : کتابنامه.

موضوع : سیاست علمی -- ایران (Science and state -- Iran)

موضوع : ایران -- روابط خارجی -- قفقاز

موضوع : Iran -- Foreign relations -- Caucasus

موضوع : قفقاز -- روابط خارجی -- ایران

موضوع : Caucasus -- Foreign relations -- Iran

شناسه افزوده : دانشگاه تهران. مرکز مطالعات اوراسیای مرکزی

رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۷ گ ۹۱۹ الف / Q1۲۷

رده‌بندی دیویی : ۳۰۳ (۸۳۰) ۵

شماره کتابشناسی ملی : ۵۱۱۹۴۰۷

انتشارات خرسندی

تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان بافی‌زاد - رسیده به خیابان دانشگاه -

پلاک ۱۷۴ - واحد ۲ - تلفن: ۵-۷۱۰۳۴، ۵-۶۶۴۹۰۵۱۴

فروشگاه شماره ۱: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۹۱، تلفن: ۶۶۷۵۵۹۱۰-۶۶۹۵۰۷۵۹

فروشگاه شماره ۲: خ انقلاب، رسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید براتی، شبکه حقوق دانشگاه آزاد،

طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

دیپلماسی علمی جمهوری اسلامی ایران در جمهوری‌های قفقاز جنوبی

الهه کولایی و همکاران

چاپ اول: ۱۳۹۷ - شمارگان: ۲۰۰ جلد

صفحه‌آرایی: الهام پیدایی

قیمت: ۲۸۰,۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-980-1

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۹۸۰-۱

فهرست مطالب

۹	چکیده
۱۳	پیشگفتار
۱۷	فصل اول: ساختار و روش پژوهش
۲۳	فصل دوم: پیشینه پژوهش
۴۵	فصل سوم: مفاهیم پژوهش
۴۶	مقدمه
۴۸	نقش دیپلماسی علمی در سیاست خارجی و روابط بین الملل
۵۱	چارچوب مفهومی: دیپلماسی علمی
۵۴	رویکرد جمهوری اسلامی ایران در دیپلماسی علمی
۵۹	فصل چهارم: دیپلماسی علمی ایران در جمهوری آذربایجان
۶۰	مقدمه
۶۴	دیپلماسی علمی در روابط دو کشور
۶۷	فعالیت‌های کشورهای رقیب
۷۵	نتیجه
۷۷	فصل پنجم: دیپلماسی علمی ایران در ارمنستان
۷۸	مقدمه
۸۵	روابط ایران و ارمنستان پس از فروپاشی شوروی
۹۰	همکاری‌ها در حوزه اقتصاد، انرژی و حمل و نقل
۹۷	دیپلماسی علمی در روابط ایران و ارمنستان
۱۰۹	فعالیت‌های کشورهای رقیب
۱۱۱	نتیجه

فصل ششم: دیپلماسی علمی ایران در گرجستان	۱۱۵
مقدمه	۱۱۶
روابط ایران و گرجستان پس از فروپاشی شوروی	۱۱۷
جایگاه دیپلماسی علمی در روابط ایران و گرجستان	۱۲۳
فعالیت‌های کشورهای رقیب	۱۲۸
نتیجه	۱۳۱
فصل هفتم: نتیجه	۱۳۳
مقدمه	۱۳۴
۱- جمهوری آذربایجان	۱۳۵
الف- مبادله دانشجویان	۱۳۵
ب- همکاری‌های دانشگاهی، مراکز آموزشی و استادان	۱۳۸
پ- همکاری‌های پژوهشی	۱۳۹
۲- ارمنستان	۱۴۰
الف- مبادله دانشجویان	۱۴۰
ب- همکاری‌های دانشگاه‌ها، مراکز علمی و استادان	۱۴۲
پ- همکاری‌های پژوهشی	۱۴۳
۳- گرجستان	۱۴۴
الف- مبادله دانشجویان	۱۴۴
ب- همکاری دانشگاه‌ها، مراکز آموزشی و استادان	۱۴۵
پ- همکاری‌های پژوهشی	۱۴۸
فرجام	۱۴۹
پیوست‌ها	۱۶۷

چکیده

ماهیت جهانی علم و فناوری، سرعت توسعه و نشر آن و میزان اهمیت آن در فهرست اولویت‌های ملی، هر روز کشورهای بیشتری را به سوی بازنگری در مؤلفه‌های سیاست‌گذاری علمی پیش می‌برد. یکی از نتایج این روند، تأکید بیشتر سیاست‌گذاران بر «دیپلماسی علمی» است. مسایل پیش روی سیاست خارجی در حال فنی‌تر شدن هستند. در که بهتری از علم و فناوری را می‌طلبند. بنا براین هیچ کشوری نمی‌تواند این مسایل را به تنهایی حل کند. ابزارها، فن‌ها و شیوه‌های سیاست خارجی باید با جهانی‌سازی سازگاری یابند. پیچیدگی فزاینده علمی و فنی ویژگی آن است. ارزش‌های علمی مانند عقلانیت، شفایت و جهان‌شمولی می‌توانند شالوده حکمرانی خوب را ایجاد کنند و میان ملت‌ها اعتماد بازینند. علم، محیطی مناسب برای همکاری و تبادل ایده‌ها میان مردم، صرف‌نظر از تفاوت‌های فرهنگی، ملی و مذهبی می‌آفریند. دیپلماسی علمی هر چند به منزله بخشی از روابط خارجی در ادبیات علمی اصطلاحی نو به شمار می‌رود اما با توجه به تعریف‌های ارائه شده در مورد این جنبه از دیپلماسی، این مفهوم و کارکرد آن پیشینه‌ای طولانی دارد که در چارچوب همکاری‌ها و هم‌افزایی‌های علمی و فنی بین کشورها در خدمت تحقق منافع کشورها و ارتقاء همکاری‌های همه‌جانبه، پاره‌ای جدانشدنی از روابط خارجی بوده است. البته با توجه به دگرگونی‌های پرشتاب در حوزه دانش و فناوری و اولویت یافتن این حوزه‌ها در زندگی انسان‌ها، در قرن بیستم و قرن بیست‌ویکم اهمیتی فزاینده در روابط خارجی یافته است.

جوامع علمی به‌طور معمول به مسایلی فرامرزی می‌پردازند که دغدغه مشترک همه مردم جهان است، بنابراین باید از شکل‌های جدیدتر دیپلماسی که مستلزم اتحادهای غیرسنتی میان ملت‌ها، بخش‌ها و سازمان‌های غیردولتی است، حمایت شود. منطقه قفقاز جنوبی، شامل سه کشور جمهوری آذربایجان، ارمنستان و گرجستان، منطقه‌ای است که هم به‌سبب مجاورت جغرافیایی و هم به‌واسطه پیوندهای تاریخی با ایران، از اهمیت ویژه‌ای توجهی برای ایران برخوردار است. در بیش از دو دهه از زمان استقلال این کشورها تاکنون، فضای جدیدی از نظرات و ارتباطات و تعامل بر این منطقه حاکم شده که برای جمهوری اسلامی ایران نیز دارای اهمیت است. روابط خصمانه میان ارمنستان و جمهوری آذربایجان و ظرفیت ایجاد بی‌ثباتی در منطقه، تلاش غرب و به‌ویژه آمریکا برای ترسش کشورها و نفوذ خود در این کشورها، رویکرد جمهوری آذربایجان به‌عنوان یکی از کشورهای ساحلی دریای خزر به مسائل حقوقی و سیاسی این دریا، پیوستگی قومی کشورهای منطقه با ایران و مسایل مشترک زیست‌محیطی از جمله مهمترین مسایلی است که ضرورت توجه جمهوری اسلامی ایران به این منطقه را ایجاد کرده است.

همچنین پیگیری سیاست‌های مدیرانه به‌منظور دستیابی به منافع و اهداف ملی در این منطقه را آشکار ساخته است. یکی از مسایلی که جمهوری‌های بازمانده از فروپاشی اتحاد شوروی و از جمله کشورهای منطقه قفقاز جنوبی در دوره پس از فروپاشی شوروی با آن روبه‌رو شدند، ضعف دانش و فناوری تخصصی در حوزه‌های مختلف و همچنین کمبود نیروهای متخصص در حوزه‌های گوناگون بود که دلیل آن، به وابستگی جمهوری‌ها به مرکز اتحاد (روسیه) از نظر علمی و فناوری بازمی‌گشت. با وجود تلاش‌های صورت گرفته در این کشورها در سال‌های پس از فروپاشی شوروی، این موضوع همچنان کم و بیش در بخش‌های مختلف به چشم می‌خورد. از این دیدگاه، پیشرفت‌های ایران در عرصه علم و فناوری که در عرصه بین‌المللی

مورد تأیید و شناسایی قرار گرفته و زمینه شکل‌گیری دانش بومی را در حوزه‌های مختلف فراهم کرده‌اند، می‌تواند به‌عنوان جنبه‌ای از قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در چارچوب دیپلماسی علمی در روابط با کشورهای منطقه قفقاز جنوبی مورد توجه و استفاده قرار گرفته و به‌عنوان زیربنایی برای تقویت جایگاه ایران در این کشورها و ابزاری جهت تأمین هرچه بیشتر منافع ملی در روابط با آنها به‌کار گرفته شود.

کلیدواژگان:

دیپلماسی علمی، ایران، قفقاز، جمهوری آذربایجان، ارمنستان، گرجستان